

Članak Alexandre Stiglmayer u Ljiljanu: "Novinari i mediji"

Iako sam svjesna da svako uskraćivanje dozvole za rad određenim medijima predstavlja malu katastrofu za sve koji rade u stanici na koju se to odnosi, znam da se preveliki broj od 200 radiostanica i 80 TV-stanica, bore za ograničeno tržište reklama

Moj prvi susret sa novinarima iz Bosne i Hercegovine dogodio se tokom rata, kada sam i ja radila kao novinar. Većina kolega se tada borila da u jeku ludila i pod pritiscima rata, pošteno obavlja svoj posao. Mnogi od njih su pomagali i nama strancima da shvatimo šta se ovdje dešava. Ali, bilo je više onih koji se nisu ostali dosljedni novinarskoj etici poštenog izvještavanja. Sjećam se ozloglašenog dopisnika HTV-a iz Mostara. Povremeno smo pratili iste događaje, ali njegove iskrivljene ili potpuno izmišljene priče, koje bih uvečer gledala putem TV-a, nisu imale mnogo veze sa onim što sam vidjela da se dešavalo tokom dana. Ono što je on radio predstavljalo je zločin protiv istine i ljudi koji su bili žrtve stvarnih događanja.

Također se sjećam novinarke koja je pratila izbore 1996. godine u Srebrenici i koja mi je dostavila informacije koje je upravo primila od jednog zvaničnika: da je više od 50 procenata registriranih glasača-izbjeglica, odnosno njih 6.000 od postojećih 20.000, već glasalo. Rekla sam joj da 6.000 od 20.000 ne predstavlja više od 50 procenata. Ona je rekla da predstavlja jer je tako rekao zvaničnik koji joj je to saopćio; da se ne sumnja u ono što kaže zvaničnik.

Od tog vremena smo prešli veliki put. Danas većina novinara sa kojima radim kao glasnogovornik OHR-a, nisu više servilne

sluge političkih stranaka ili ideologija – većina ih više ne dozvoljava zvaničnicima da im serviraju besmislice. S njima volim raditi, iako još ima nekih stvari koje mi smetaju. Naime, uvijek sam iznova iznenađena nonšalantnošću sa kojom neki novinari obavljaju svoj posao, zatim nemarom i neodgovornošću kojima napadaju ljude ili institucije ili sprovode nepotkrijepljene kampanje mržnje. Ponekad, kada je moja organizacija meta takvih istupa i kada pozovem novinara da o tom razgovaram s njim, on mi jednostavno kaže: "Da, znam da mi priča nije dobro istražena i da vjerovatno nije istinita, ali dobra je kao priča. Ljudi vole da čitaju takve stvari. Ne sekiraj se." Ipak ja se sekiram, jer vjerujem u moć i ulogu medija. Pored tri stuba demokratskog društva – zakonodavnog, izvršnog i sudskog – mediji su takozvani četvrti stub. Oni mogu rušiti režime, mogu pokretati revolucije. Ali, da bi stekli takvu moć, oni moraju izvještavati savjesno i istinito, tako da se društvo može oslanjati na te informacije.

Vidljivi pomaci na polju novinarstva i medija, prema mom mišljenju, djelomično su rezultat opće normalizacije života, ali sam uvjerena da je to, također, rezultat napora koje je međunarodna zajednica uložila u uspostavljanje novinarskih standarda i zdravog medijskog okruženja.

Priča o ovim naporima je dugačka. Godine 1996., kada visoki predstavnik još nije imao ovlaštenja koja ima danas, osnovali smo OBN i Radio FERN kao stanice koje će javnosti širom zemlje pružati nepolitičke i neideološke informacije izvan propagande koju su, neki više, a neki manje, širili SRT, HTV/Erotel i RTVBiH. Otvorene su novinarske škole poput BBC-škole ili Medija Plana. U 1997. godini smo zatvorili SRT koji je bio pod dominacijom Pala, a donekle reformirani program SRT-a se počeo emitirati iz Banje Luke. Godinu kasnije visoki predstavnik je oformio IMC, današnju CRA, tj. Agenciju za reguliranje telekomunikacija, koja izdaje dozvole za emitiranje uvjetovane pridržavanjem novinarskim i tehničkim standardima.

Iako sam svjesna da svako uskraćivanje dozvole za rad određenim medijima predstavlja malu katastrofu za sve koji rade u stanici na koju se to odnosi, znam da se preveliki broj od 200 radiostanica i 80 TV-stanica, koje se bore za ograničeno tržište reklama, mora smanjiti. Ovo će omogućiti ostalima da uspostave solidnu finansijsku bazu. Imat će mogućnost da svojim novinarima isplaćuju veće plaće, kako bi pravili kvalitetnije priloge i programe. Novinari će biti izloženi manjem pritisku i imat će vremena da se bave istraživačkim novinarstvom, a stanice će, također, imati sredstva da kupuju dobre strane programe.

U 1998. godini, kada je uspostavljen IMC, također smo započeli proces uspostave istinskih javnih RTV emitera. Pošto je svrha javne RTV da služi javnosti, kako sugerira i njeno ime, i nikome drugom, ovo je bio napor preduzet zajednički sa tom javnosti, koja je putem svojih predstavnika zastupljena u odborima RTV Federacije, PBS-a i RTRS-a. Nije iznenađujuće što je ovo dugotrajan i težak proces za čiji će završetak trebati još dosta vremena. U početku su vladajuće političke stranke vršile opstrukcije gdje god i kad god su to bile u mogućnosti, upućivale prijetnje i kupovale pojedince zaposlene u tim stanicama. Onda je postalo očigledno da te mreže nisu imale gotovo nikakvih sredstava pošto su se oslanjale na velikodušne "donacije" političkih stranaka. Njihovi finansijski odjeli često nisu čak ni znali kako treba voditi finansijske poslovi u tim stanicama. Prošlo je dugo vremena dok nisu shvatili da se kompenzacijama ne može osigurati potrebna gotovina za plaće zaposlenih ili da se moraju pobrinuti za provođenje naplate pretplata. Dalje se pokazalo da je tehnička oprema zastarjela i da ju je potrebno hitno popraviti i zamijeniti. Osim toga, iako se smanjio utjecaj političkih stranaka na medije, ostao je problem razmišljanja u etničkim kategorijama. Međutim, uprkos svim problemima, koji su postojali i još postoje, učinjeni su pozitivni pomaci, i ja smatram da će Bosna i Hercegovina u skoroj budućnosti imati dobre javne radio i TV-stanice.

Paralelno sa ovim naporima, posebno OSCE je radio na uspostavi zakonskog okvira koji će novinarima sa elektronskih medija, kao i onima iz štampe, osigurati uvjete za adekvatno obavljanje svog posla. Zakoni o slobodnom pristupu informacijama će im dati mogućnost da dobiju informacije koje su im potrebne. Zakoni o kleveti će ih, s jedne strane, zaštititi od neodgovarajućih kazni za novinarske prekršaje, a s druge strane, prisilit će ih da izvještavaju revnosno i odgovorno.

Svi ovi napori su doprinijeli poboljšanju kvaliteta novinarstva i medija u ovoj zemlji, koji će dugoročno predstavljati četvrti stub, tj. dodatnu kontrolu vlasti, koja treba da postoji u svakoj demokratskoj zemlji.